

Kuidas hoida looduslikus ringluses vett, kui elurikkuse alust?

Mida tuleks edaspidi mitte teha?

Sademevett (liigvett) ei tohi suunata eesvooludesse ja nende kaudu lõpuks merre. Sademevesi peab imbuma põhjavette, selle käigus looduslikult puhastuma ja/ või olema säilitatud kuivendusala lähiümbruses või maatulundusmaa alal olevates märgalades ja kraavides.

Veekogudesse tohib ülekaalukalt suubuda vaid looduslikult puhastunud sademevesi, peamiselt allikate näol. Veekogudel olevaid eesvoolude lõike ei tohi hooldada seniste maaparanduslike võtete ja põhimõtete alusel, sest see oleks otseses vastuolus Veeseadusega, Veepoliitika raamdirektiiviga, ka Elupaikade direktiiviga ja EL elurikkuse säilitamise ja taastamise põhimõtete ning eesmärkidega ja parimate teadmistega.

Mis tegevustega võib jätkata?

Põldude mullaniiskuse püsivaks säilitamiseks on vaja kindlasti kuivenduskraave maatulundusmaa piires säilitada. Vastavalt vajadusele võib neid vajaliku mullaniiskuse reguleerimiseks ka juurde rajada, kuid tingimusel, et need ei oleks ühendatud eesvooludega, vaid toimivad mullaniiskuse säilitamise eesmärgil isereguleerivatena. Esmajärgus tuleb muuta põldude ümbruses ja sees olevaid kraave ja drenaaže nii, et liigveena kraavidesse kogunenud vesi jääb sinna või suunatakse samal kuivendusosal olemasolevatele või rajatud märgaladele. Põhimõtteliselt säilib sellisel juhul sademevesi ja liigvesi sadamise koha piires, omab võimalust imbuda loomulikult teel samal alal pinnasesse tagasi või säilib märgalal, osaliselt aurustub või muutub põhjaveeks. Imbumise käigus kasutavad taimed seda vet koos toitainetega osaliselt enda tarbeks, mis moodustab kokku võimeka veepuhastuse. Jätkub looduslik vee ringkäik.

Mis tegevustega tuleks alustada?

Kuivendussüsteemid tuleb katkestada/ killustada nii, et juba tekkekohtades olevad kraavid ei suubuks reeglipäraselt omavahel, oleksid katkestatud ja need suunataks näiteks lähedale, ka põldude peale rajatud või olemasolevatele märgaladele-veesilmadele, kus on taimestik ja muu võimalik looduslik liigirikkus. Katkestatud kraavide vahel peab alles jääma ülevoolu võimalus, et suurema saju korral saaksid veetasemed ühtlustuda.

Eesvoolukraavid ja peakraavid, millel pole saavutatud ökoloogiliselt head seisundiklassi direktiivi tähenduses, tuleb samuti katkestada nii, et katkestatud lõikudes puuduks vool. Sellised kraavid on vee kogujad ja ka neid võib pidada märgaladena kui vee säilitajad ja puhastajad.

Väljastada tuleb eesvoolukraavide lähtumine kõrgemal asuvatest kraavidest ja kraavisüsteemidest, mis on esmased inimtekkeliste üleujutuste põhjustajad.

Kõigi või enamuse kraavide suublatel, mis ei oma hea ökoloogilise seisundiklassi potentsiaali ja mis on seni suubunud ojadesse ja jõgedesse, peab olema otse suubumine tõkestatud ja jääma vaid ülevoolu võimalus.

Eesvoolud, kus veekogule omast head ökoloogilist seisundit pole võimalik tagada, peavad olema katkestatud/killustatud lõikudeks ja nende veekogudesse suubumise kohtadesse peab jääma ülevoolu võimalus.

Enamus üleujutustest on põhjustatud kuivendussüsteemide eesvooludest, sest suurelt alalt ja paljude kraavidega süsteemidest kogutakse sademevesi suures koguses kokku. Kuna kraavi- ja drenaažisüsteemid asuvad eesvoolu suublatest kõrgemal, siis suublatesse voolavad suured kogused vett, mis inimtekkelistes eesvooludes teatud aegadel ongi otsesed üleujutuste tekitajad. Selline järeldus pärineb maaparanduslike seirete aruannetest.

Eelnevalt esitatud selgitused pakuvad välja võimalusi maatulundusmaade mullaniiskuse reguleerimiseks vajaliku loodusliku sademeveega.

Nendest lahendustest koos põllumajandusliku rakendusuuringu moodustub terviklik lahendus.

Arendustegevuse raames teostatud uuringute põhjal on koostatud programm "Loodusliku elurikkuse säilitamine põllumajandusmaal"

Töö tellija: Maaeluministeerium

Töövõtja: Tartu Ülikool, Ökoloogia ja Maateaduste Instituut Töö läbiviimise aeg: 03.2019-09.2020

<https://heapold.ee/aruanne-loodusliku-elurikkuse-sailitamine-pollumajandusmaal-2020/>

Autor:

Madis Messimas

MTÜ HoiaMe Loodust

Maaparandussüsteemide kuivendussüsteemid peavad ~~tagama~~ ja vastama Veeseaduse ja Veepoliitika raamdirektiivi nõuetele ja tagama nende eesmärkide täitmise

Sissejuhatus:

Kõik järgnev tõendab, et **maatulundusmaa sihtotstarbest** tulenevast vajadusest teostatavad maaparanduslikud meetmed ja nende kuivendussüsteemid **peavad tagama** järgnevalt toodud direktiivide ja seaduse eesmärkide ja kohustuste täitmise ning tuginema nendes esitatud põhimõtetele.

Juhin eriliselt tähelepanu, et **veerežiimide seire** on üks vähestest, mida tuleb teostada pidevalt.

Veeseadus ja veedirektiiv

§ 3. Veekogu

(1) Veekogu on püsiv või ajutine voolava, aeglaselt liikuva või seisva veega täidetud süvend, nagu jõgi, oja, **paisjärv**, allikas, **peakraav**, kanal, järv või meri. Veekogu on ka maaparandussüsteemi eesvool maaparandusseaduse tähenduses.

(2) Veekoguks peetakse kanalit, mille kaudu juhitakse vett joogiveehaardesse või mille valgala pindala on kümme ruutkilomeetrit ja rohkem.

(3) Veekoguks peetakse ka tehisjärve veepeegli pindalaga üks hektar ja rohkem.

(4) Käesoleva seaduse tähenduses ei peeta veekoguks:

- 1) reoveepuhasti biotiiki;
- 2) veejuhete ja kraavi, mille kaudu heit-, sademe- ning kaevandusvett juhitakse veekogusse;
- 3) märgalapuhastit;
- 4) vesiviljeluseks rajatud tiiki ja basseini ning neid teenindavaid veejuhtmeid;
- 5) sademevee kogumise süsteemi;
- 6) maavara või maa-ainese kaevandamise tõttu tekkinud tehisveekogu veepeegli pindalaga alla ühe hektari;
- 7) muid inimese kindlal eesmärgil rajatud püsivalt või ajutiselt veega täidetud eelnimetatud rajatistega sarnaseid ehitisi, nagu paadikanal.

§ 11. Pinnaveekogum

Pinnaveekogum on selgelt eristuv ja oluline osa pinnaveest, nagu järv, jõgi, oja, **paisjärv**, **peakraav**, kanal, kraav või nende osa, siirdevesi või rannikuvee osa.

§ 31. Veekaitse üldised eesmärgid

(1) Veekaitse üldised eesmärgid on:

- 1) vähendada inimtegevuse mõju veekeskkonnale;
- 2) vältida veeökosüsteemide, **nendest sõltuvate maismaaökosüsteemide ja märgalade** seisundi halvenemist ning parandada nende seisundit;
- 3) soodustada vee kestlikku kasutamist ning **tagada pinna- ja põhjaveevarude pikaajaline kaitse ning piisav veevarustus**;
- 4) lõpetada prioriteetsete ohtlike ainete heide ja piirata saasteainete, sealhulgas muude ohtlike ainete heidet veekeskonda;
- 5) aidata kaasa ülejutuste ja **põudade mõju leevendamisele**;
- 6) saavutada mereala hea keskkonnaseisund.

NB! (2) Kui veekogumi suhtes kehtib samal ajal rohkem kui üks veekaitse eesmärk, kohaldatakse neist kõige rangemat.

§ 32. Pinnavee kaitse eesmärk

(1) Pinnavee kaitse eesmärk on pinnaveekogumite, **sealhulgas tehisveekogumite, tugevasti muudetud veekogumite ning pinnaveekogumiga hõlmamata veekogude**, sealhulgas territoriaalmere, **vähemalt hea seisund**.

(4) Pinnavesi **kaitset vajavatel aladel** käesoleva seaduse § 36 lõike 1 punktide 2 ja 5 tähenduses **peab vastama** § 36 lõike 6 ja **looduskaitseaduse alusel kehtestatud nõuetele**.

Vesikonna veeseireprogrammi sisu, veeseireprogrammi koostamise põhimõtted, meetodid ja metoodika ning rakendamise nõuded

Kvaliteedielement: veerežiim

Veetase hüdroloogilise seire punktis

pidev

Veemaht (arvutuslik)

12 korda aastas, 1 kord
veemajanduskavaga
hõlmatud ajavahemiku kestel või
harvemini

<https://www.riiqiteataja.ee/akt/121042020061>

Pinnaveekogumi, territoriaalmere, tugevasti muudetud veekogumi ja tehiseveekogumi seisundiklassid

§ 5. Pinnaveekogumi ökoloogilised seisundiklassid

(1) Pinnaveekogumi ökoloogiline seisundiklass on pinnaveekogumi ökoloogilist seisundit iseloomustav seisundiklass veeseaduse § 59 lõike 1 tähenduses.

(2) Pinnaveekogumi **väga hea** ökoloogilise (looduslikule) seisundiklassi korral **vastavad veekogutüübile omaste** bioloogiliste kvaliteedinäitajate väärtused **looduslikele võrdlustingimustele** või **ilmutavad üksnes minimaalseid inimese tekitatud kõrvalekaldeid** looduslikest võrdlustingimustest ning veekogutüübile omaste füüsikalise-keemiliste ja hüdrormorfoloogiliste kvaliteedinäitajate või füüsikalise-keemiliste üldtingimuste ökoloogiliste seisundiklasside **määrangud ja vesikonnaspetsiifiliste saasteainete sisaldus osutab inimese tekitatud muutuse puudumisele või minimaalsele muutusele.**

(3) Pinnaveekogumi **hea** ökoloogilise seisundiklassi korral osutavad veekogutüübile omaste bioloogiliste kvaliteedinäitajate väärtused inimese tekitatud väikesele kõrvalekaldele looduslikest võrdlustingimustest. **Pinnaveekogumis ei ole muudetud hüdrormorfoloogilisi omadusi viisil, mis märgatavalt mõjutaks** pinnaveekogumi bioloogilisi kvaliteedinäitajaid. Füüsikalise-keemiliste üldtingimuste ökoloogilise seisundiklassi **määrang ning vesikonnaspetsiifiliste saasteainete sisaldus osutavad nõrgale inimese tekitatud muutusele.**

(4) Pinnaveekogumi **kesise** ökoloogilise seisundiklassi korral kalduvad veekogutüübile omaste bioloogiliste kvaliteedinäitajate väärtused inimese tegevuse tõttu mõõdukalt kõrvale looduslikest võrdlustingimustest. Need väärtused osutavad mõõdukale inim mõjule ning suuremale häiritusele, kui ilmneb hea seisundiklassi korral. Pinnaveekogumi hüdrormorfoloogiliste omaduste muutmisega on märgatavalt kahjustatud pinnaveekogumi bioloogilisi kvaliteedinäitajaid või füüsikalise-keemiliste üldtingimuste ökoloogilise seisundiklassi määrang osutab mõõdukale inim mõjule või vesikonnaspetsiifiliste saasteainete sisaldus osutab tugevale inimese tekitatud muutusele.

(5) Pinnaveekogumi **halva** ökoloogilise seisundiklassi korral kalduvad veekogutüübile omaste bioloogiliste kvaliteedinäitajate väärtused inimese tegevuse tõttu tugevasti kõrvale looduslikest võrdlustingimustest või pinnaveekogumis puudub suur osa tavaliselt selle veekogutüübiga häirimatus olekus seotud bioloogilistest kooslustest. Pinnaveekogumi hüdrormorfoloogiliste omaduste muutmisega on tugevasti kahjustatud pinnaveekogumi bioloogilisi kvaliteedinäitajaid või füüsikalise-keemiliste üldtingimuste ökoloogilise seisundiklassi määrang osutab tugevale inimese tekitatud muutusele.

(6) Pinnaveekogumi **väga halva** ökoloogilise seisundiklassi korral kalduvad veekogutüübile omaste bioloogiliste kvaliteedinäitajate väärtused inim mõju tõttu väga tugevasti kõrvale looduslikest võrdlustingimustest. Pinnaveekogumis puudub inimese tegevuse tõttu elustik või vesi või osutab füüsikalise-keemiliste üldtingimuste ökoloogilise seisundiklassi määrang väga tugevale inimese tekitatud muutusele.

Madis Messimas
Mati Sepp

Hoiame Loodust MTÜ